

Smart policies, strong utilities, sustainable services

SERVICIILE DE APĂ ȘI APĂ UZATĂ ÎN REGIUNEA DUNĂRII

NOTĂ DE ȚARĂ PENTRU ROMÂNIA

Situația Sectorului | Mai 2015

PROVOCĂRI MAJORE ÎN SECTORUL APEI ȘI AL CANALIZĂRII

- ▶ **Îmbunătățirea accesului la serviciile de apă și canalizare în zonele rurale.** Întrucât o mică parte din populația rurală are acces la apă curentă (29%) și toalete cu apă (10%) (CEE-ONU/OMS 2010), îmbunătățirea accesului la apă și canalizare în zonele rurale reprezintă o provocare majoră pentru România. Finalizarea regionalizării serviciilor de apă, după cum se precizează în Programul Operațional Sectorial, ar putea ajuta la îmbunătățirea calității și accesului la infrastructura de apă și ape uzate pentru populația nedeservită, în special în zonele rurale.
- ▶ **Consolidarea capacității operatorilor de a asigura implementarea proiectelor de investiții.** Schema pentru consolidarea capacității inclusă în Programul Operațional Sectorial are rolul de a acorda sprijin autorităților locale în implementarea unui program de investiții de capital multianual integrat în vederea îmbunătățirii standardelor aferente serviciilor municipale de apă și ape uzate. Acesta este un element cheie care are scopul de a garanta că cele 15 miliarde de euro în investiții, necesare respectării tuturor cerințelor din acquis-ul comunitar, sunt implementate efectiv până în 2027.
- ▶ **Abordarea problemelor de accesibilitate privind prețurile pentru apă și canalizare.** Accesibilitatea apei este o problemă potențială pentru o mare parte din populația României, cu o pondere medie a cheltuielilor potențiale pentru apă și canalizare mai mare de 5%. Eforturile viitoare de investiții ar putea exacerba problema accesibilității în viitor.
- ▶ **Îmbunătățirea eficienței serviciilor de apă.** Regionalizarea serviciilor de apă a fost concepută și planificată să prevină fragmentarea excesivă a sectorului și să realizeze economii de scară. Acum, dat fiind că procesul s-a finalizat, furnizorii de apă se pot concentra pe eficiența utilităților prin reducerea apei neutilizabile și a nivelurilor de personal, care sunt considerate ca fiind mari, în comparație cu alte țări din regiune, prin creșterea nivelului de contorizare.

RESURSE SUPLIMENTARE

Pentru serviciile de apă din Regiunea Dunării

- ▶ Un raport regional care analizează Situația sectorului din regiune, dar și note de țară detaliate pentru alte 15 țări sunt disponibile pe SoS.danubis.org
- ▶ Date detaliate privind performanțele utilităților sunt accesibile, dacă există, la adresa www.danubis.org/eng/utility-database

Pentru serviciile de apă din România

Recomandăm următoarele documente pentru mai multe informații; documentele și multe altele sunt disponibile la adresa www.danubis.org/eng/country-resources/romania

- ▶ ANRSC. 2012. *Raportul anual al Autorității Naționale de Reglementare pentru Serviciile Comunitare de Utilități Publice*. București: Autoritatea Națională de Reglementare pentru Serviciile Publice din România.
- ▶ MMediu. 2012. *Program Operațional Sectorial pentru Mediu 2007 - 2013*. București: Ministerul Mediului și Pădurilor din România.

Mulțumiri. Această lucrare este realizată de personalul Băncii Mondiale, cu contribuții externe. Constatările, interpretările și concluziile exprimate în această lucrare nu reflectă neapărat opiniile Băncii Mondiale, ale Consiliului Directorilor Executivi al acesteia sau ale guvernelor pe care aceștia le reprezintă. Banca Mondială nu garantează acuratețea datelor cuprinse în această lucrare. Granițele, culorile, denumirile și alte informații prezentate pe oricare hartă din această lucrare nu implică nicio judecată a Băncii Mondiale privind statutul juridic al unui teritoriu, aprobarea sau acceptarea respectivelor granițe.

Această notă a fost întocmită de Maria Salvetti, consultant, cu sprijinul lui David Michaud, Banca Mondială, pe baza datelor colectate de ARA-CFPPDA. Ea face parte dintr-o analiză regională a Situației sectorului condusă de David Michaud, Banca Mondială, în baza Programului Apa Dunării finanțat de Ministerul de Finanțe austriac, căreia în mulțumim pentru sprijin. Autorii sunt deschiși la comentarii și pot fi contactați prin David Michaud (dmichaud@worldbank.org).

Drepturi și permisiuni. Materialul din această lucrare se supune drepturilor de autor. Întrucât Banca Mondială încurajează difuzarea cunoștințelor sale, această lucrare poate fi reprodusă, total sau parțial, în scopuri necomerciale, atât timp cât autorilor acesteia le sunt recunoscute pe deplin meritele. Toate întrebările legate de drepturi și licențe, inclusiv drepturile subsidiare, pot fi adresate către Oficiul editorului, Banca Mondială, 1818 H Street NW, Washington, DC 20433, SUA; fax: 202-522-2422; e-mail: pubrights@worldbank.org.

VEDERE DE ANSAMBLU ASUPRA APEI

Sursele pentru toate cifrele din această vedere de ansamblu sunt prezentate integral pe această pagină; descrierea completă a metodologiei este prezentată în Raportul Regional privind Situația Sectorului, la adresa sos.danubis.org.

	Valoare	An	Medie pentru Dunăre	Valoare optimă pt. Dunăre
Contextul serviciilor				
PIB pe cap de locuitor, PPP [<i>\$ internațional curent</i>]	18,635	2013	16,902	n.a.
Populație [<i>milioane de locuitori</i>]	19.964	2013	8.451	n.a.
Rata sărăciei [<i>2,50\$ pe zi (PPP) [% din populație]</i>]	3.96	2012	1.65	n.a.
Unități locale guvernamentale [<i>municipii</i>]	3,181	2014	1,987	n.a.
Pentru care, mărime medie [<i>loc.</i>]	6,276	2013	4,253	n.a.
Total disponibilitate apă din surse regenerabile [<i>m³/loc/an</i>]	9,740	2008-2012	7,070	n.a.

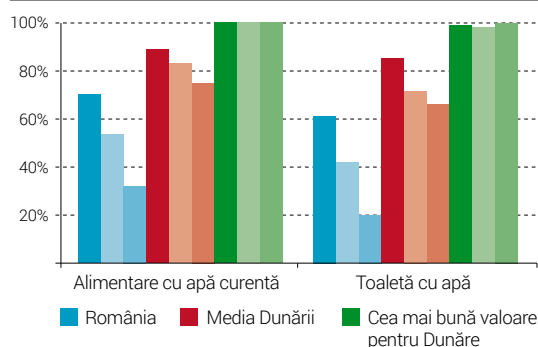
Organizarea serviciilor				
Număr de furnizori oficiali de servicii de apă	226	2014	661	n.a.
Media populației deservite	54,679	2014	9,496	n.a.
Există o legislație privind serviciile de apă?	Da			
Există un singur minister de resort?	Da [Ministerul Mediului, Apelor și Pădurilor]			
Există o autoritate de reglementare?	Da [ANRSC]			
Indicatorii de performanță pentru utilități sunt publici ?	Nu			
Există reforme majore în derulare?	Finalizarea procesului de regionalizare			

Accesul la servicii				
Acces la apă curentă (%)	71	2012	83	100
Acces la toaletă cu apă (%)	61	2012	79	99

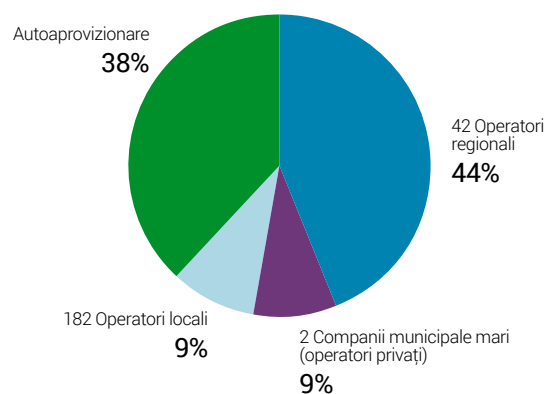
Performanța serviciilor				
Continuitatea serviciului [<i>ore/zi</i>]	—	—	20	24
Apă neutilizabilă [<i>m³/km/d</i>]	26	2013	35	5
Indice de performanță pentru regiile de apă [<i>IPCA</i>] / [<i>WUPI</i>]	68	n.a.	69	94

Finanțarea serviciilor				
Acoperirea costurilor operaționale	1.08	2010	0.96	1.49
Tarif rezidențial mediu [<i>€/m³</i>]	1.60	2013	1.32	n.a.
Ponderea cheltuielilor potențiale pentru AAS din venitul mediu [%]	5.3	2012	2.6	n.a.
Investiție anuală medie [<i>€/locuitor/an</i>]	43	n.a.	23	n.a.

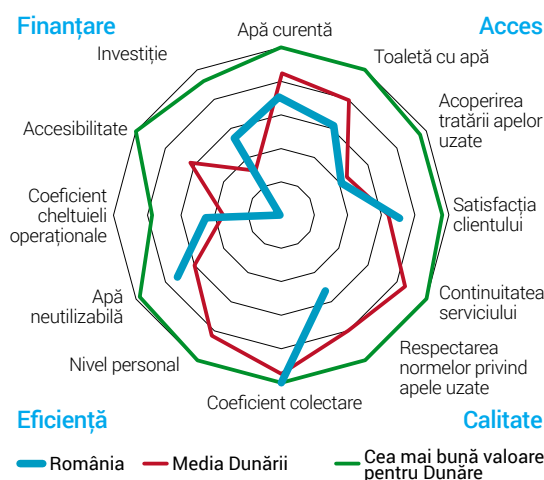
Accesul la servicii: acces mediu, cei mai săraci 40% și acces redus

Structura sectorului

Evaluarea durabilității

Evaluarea durabilității sectorului	Valoare	Media Dunării	Cea mai bună val. pentru Dunăre
	56	64	96

CONTEXTUL SERVICIILOR

Indicator	An	Sursă	Valoare	Medie UE SM	Media Dunării	Valoare optimă pt. Dunăre
Situația socioeconomică						
Populație [milioane de locuitori]	2013	Banca Mondială 2015	19,964	8,481	8,451	n.a.
Creșterea populației [rată de creștere compusă 1990 – 2013] [%]	1990-2013	Banca Mondială 2015	-0.65	-0.26	-0.37	n.a.
Pondere populație urbană [%]	2013	Banca Mondială 2015	54	63	63	n.a.
PIB pe cap de locuitor, PPP [\$ internațional curent]	2013	Banca Mondială 2015	18,635	24,535	16,902	n.a.
Rata sărăciei [2,50\$ pe zi [PPP] [% din populație]]	2012	Banca Mondială 2015	3.96	1.86	1.65	n.a.
Organizare administrativă						
Nr. de unități locale guvernamentale [municipii]	2014	INS 2015a	3,181	2,335	1,987	n.a.
Mărimea medie a unităților locale gov. [locuitori]	2013	Elab. de autori	6,276	3,632	4,253	n.a.
Resurse de apă						
Total disponibilitate apă din surse regenerabile [m ³ /loc./an]	2008-2012	FAO Aquastat 2015	9,740	10,142	7,070	n.a.
Prelevări de apă dulce anuale, pentru consumul casnic [% din totalul prelevărilor]	2013	Banca Mondială 2015	22	38	26	n.a.
Pondere apei de suprafață ca sursă de apă potabilă	2014	ICPDR 2015	50	16	31	n.a.

Economie. România, care a aderat la UE în ianuarie 2007, este considerată o țară cu venituri medii spre ridicate, cu un PIB pe cap de locuitor de 18.635\$. Consumul casnic și investițiile au stimulat creșterea PIB-ului, dar au condus la mari dezechilibre de cont curent. Câștigurile macroeconomice ale României au condus recent la apariția unei clase de mijloc și la abordarea sărăciei larg răspândite din România. Dintre cei 20 de milioane de locuitori, 54% trăiesc în zone urbane, iar 3,3% aparțin minorității rome (ANR 2015). Creșterea economică s-a accelerat în 2013, stimulată de exporturile industriale semnificative și de o excelentă recoltă agricolă. Inflația a scăzut la cea mai joasă rată anuală din istorie de 1,6% (INS 2015a), iar deficitul de cont curent s-a redus substanțial. Totuși, progresul privind reformele structurale este inegal, iar economia este încă vulnerabilă la șocuri.

Structură administrativă. România este o republică unitară, împărțită în 41 de județe, plus municipiul București. Fiecare județ este administrat de un consiliu județean, care răspunde de problemele locale, și de un prefect, care este numit de guvernul central și care se ocupă cu administrarea afacerilor interne la nivel județean. Fiecare județ este la rândul său împărțit în orașe și comune, conduse de un primar și un consiliu local. Sunt 2.861 de comune și 320 de orașe, din care 103 au statutul de municipiu (INS 2013), ceea ce le dă putere administrativă mai mare în ceea ce privește problemele locale. Municipiul București este un caz aparte, deoarece acesta se bucură de statutul de județ. Autoritățile locale autonome răspund de organizarea, furnizarea și controlul serviciilor publice locale, printre care se află și furnizarea serviciilor de apă și canalizare.

Resurse de apă. România are resurse limitate de apă. Teritoriul României este aproape în întregime (97,8%) inclus în bazinul fluviului Dunărea și reprezintă 30% din suprafața totală a bazinului Dunării. Delta Dunării, care acoperă 4.178 km² (82% în România), este zona protejată cea mai importantă a țării și, începând din 1990, ea face parte din Programul UNESCO Omul și Biosfera, și a fost inclusă ca și site Ramsar și al Patrimoniului Mondial. Dar, cu 2.119 m³/locuitor/an, România este săracă în resurse de apă, care cuprind Dunărea (44%) și râurile interioare (46%), reprezentând o rețea de 78.905 km, și ape subterane (10%). Resursele de apă sunt distribuite neuniform pe toată întinderea țării, cu variații majore sezoniere și anuale.

Multe râuri interioare din România, în special cele din zonele montane, au rămas neafectate de presiunea antropogenă (57% din corpurile de apă) și au o valoare ecologică ridicată. Totuși, dezvoltarea economică dintre 1960 și 1989 a condus la înrăutățirea semnificativă a calității apei Dunării și râurilor interioare. De atunci, calitatea apei s-a îmbunătățit datorită descreșterii activității economice și noilor reglementări bazate pe principiul „poluatorul plătește”.

Apele de suprafață și subterane sunt monitorizate regulat, dar rezultatele monitorizării nu sunt întotdeauna fiabile, deoarece echipamentele de laborator sunt deseori învechite. Precipitațiile medii anuale variază între 750 mm în zonele montane înalte și 600 mm în regiunea București (ICPDR 2006). Inundații majore au loc primăvara, urmate de secete prelungite, datorită variabilității mari a precipitațiilor, utilizării crescute a terenurilor urbane, amenajărilor ad-hoc din luncile inundabile și capacității reduse a albiilor. Se estimează că schimbările climatice pot cauza o creștere a temperaturii și o scădere a precipitațiilor anuale și a debitului apei la nivel național, dar și episoade de inundații și secetă mai intense. A fost adoptată o Strategie privind Schimbările Climatice pentru intervalul 2013–2020.

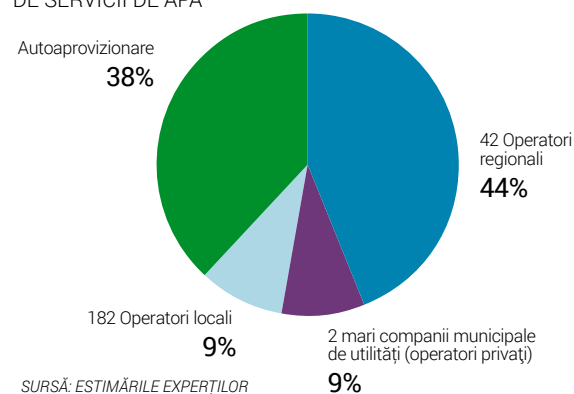
Sursele de alimentare cu apă. Alimentarea cu apă potabilă se bazează în principal pe apele de suprafață, care sunt vulnerabile la poluare. Cererea de apă aferentă gospodăriilor, industriei și agriculturii a scăzut considerabil de la 20,4 miliarde m³ în 1990 la 6,49 miliarde m³ în 2012, datorită reducerii activității industriale și pierderilor de apă, dar și proceselor tehnologice cu un consum economic de apă. Apa extrasă este utilizată în primul rând pentru industrie (4,35 miliarde m³), apoi pentru nevoile agricole (1,09 miliarde m³) și pentru consumul casnic (1,05 miliarde m³). Apa potabilă este preluată preponderent din apele de suprafață (62%), apă care necesită tratare, spre deosebire de apa subterană (ANAR 2012). Apele sunt poluate cu nitrați, care provin în principal din agricultură, fosfor și deșeuri organice, care provin în special din evacuarea apelor uzate menajere.

ORGANIZAREA SERVICIILOR

Indicator	An	Sursă	Valoare	Medie UE SM	Media Dunării	Valoare optimă pt. Dunăre
Număr de furnizori oficiali de servii de apă	2014	ANRSC 2015	226	1,060	661	n.a.
Media populației deservite [locuitori]	2013	Elab. de autori	53,556	6,643	9,496	n.a.
Tipul dominant de furnizor de servicii	Regional					
Gama de servicii	Apă și/sau canalizare					
Drept de proprietate	Municipal și regional					
Întindere geografică	Municipal și regional					
Există o legislație privind serviciile de apă?	DA					
Există un singur minister de resort?	Da [Ministerul Mediului, Apelor și Pădurilor]					
Există o autoritate de reglementare?	Da [ANRSC]					
Indicatorii de performanță pentru utilități sunt publici?	Nu					
Există o asociație națională a companiilor de utilități?	Da [ARA pentru apă și ape uzate cu acoperire extinsă]					
Participarea sectorului privat	DA					

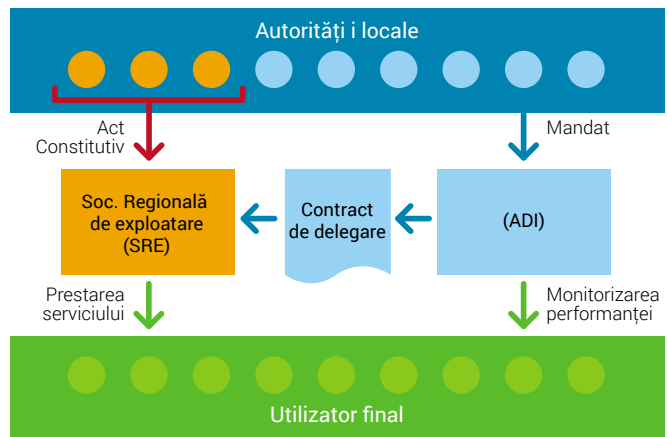
Furnizarea serviciului. Autoritățile locale furnizează servicii de apă și canalizare prin intermediul a 226 companii de utilități. Patruzeci și două de companii de apă regionale mari furnizează servicii de apă și canalizare unui procent de 44% din populație (Figura 1). Acești operatori regionali majori, denumiți Societăți Regionale de Exploatare (SRE), sunt operatori de servicii publice ai Asociațiilor de Dezvoltare Intercomunale (ADI), ai căror membri sunt autoritățile locale (municipii și comunități). Două mari companii municipale de utilități (inclusiv București), care acoperă 9% din populație, și-au delegat administrarea serviciilor de apă și canalizare operatorilor privați pentru o perioadă de 25 de ani. Alte 182 de companii municipale locale deservesc 9% din populație. Cealți locuitori se bazează pe autoaprovizionare (38%).

FIGURA 1: TIPURI ȘI COTE DE PIAȚĂ PENTRU FURNIZORII DE SERVICII DE APĂ

Regionalizarea, care a reorganizat serviciile publice existente deținute de municipii, se bazează pe trei elemente instituționale cheie: Asociația de Dezvoltare Intercomunală (ADI), Societatea Regională de Exploatare SRE) și Contractul de Delegare a Gestiunii Serviciilor (Figura 2). ADI este singurul interlocutor al SRE, reprezentând interesele comune ale municipiilor membre cu privire la serviciile de apă și ape uzate, în special cu privire la strategia generală, investiții și politica tarifară. SRE este o societate comercială, deținută de municipiile membre ale ADI, căreia îi este delegată gestiunea serviciilor de apă și ape uzate prin Contractul de Delegare. Astfel, SRE este numită să gestioneze, să exploateze, să întrețină, să modernizeze, să reînnoiască și să extindă, după caz, toate activele publice desemnate în contract. Ea colectează facturile plătite de clienți, în conformitate cu prevederile contractuale.

FIGURA 2: RELAȚIA DINTRE ADI ȘI SRE

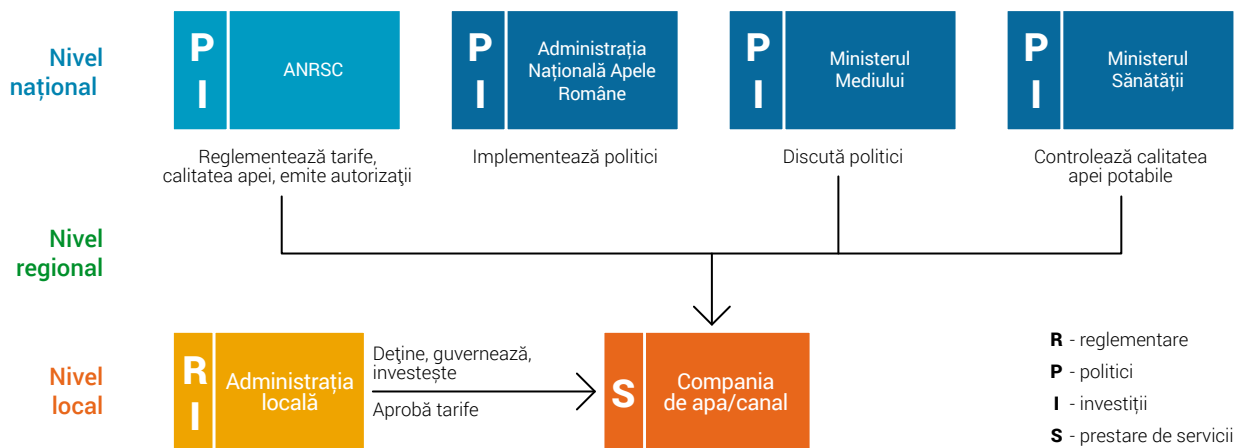

SURSA: ANRSC 2015.

Elaborarea politicilor și instituțiile din sector. Sectorul apelor este controlat de instituții naționale și din bazinul hidrologic, cu un minister de resort (Figura 3), și cuprinde:

- ▶ *Ministerul Dezvoltării Regionale și Administrației Publice*, care este ministerul de resort responsabil cu dezvoltarea și punerea în aplicare a politicilor din sectorul apelor. Acesta răspunde de evaluarea comparativă în scopuri de reglementare și de investițiile financiare și gestionează Fondurile de Coeziune UE (MOP 2015a).
- ▶ *Ministerul Mediului, Apelor și Pădurilor*, care este ministerul de resort responsabil cu dezvoltarea politicilor și strategiilor pentru managementul apelor și cu coordonarea armonizării cu UE a aspectelor legate de apă. Acesta elaborează totodată reglementări specifice apelor.
- ▶ *Administrația Națională „Apele Române”* care cuprinde 11 autorități din bazinele hidrologice, sub autoritatea *Ministerului Mediului, Apelor și Pădurilor*. Aceasta răspunde de punerea în aplicare a politicilor și strategiilor naționale privind managementul calitativ și cantitativ al resurselor de apă.
- ▶ *Autoritatea Națională de Reglementare pentru Serviciile Comunitare de Utilități Publice*, care a fost înființată prin lege în 2006, răspunde de reglementarea serviciilor publice, cum ar fi transportul, iluminatul, deșeurile și apa. Aceasta elaborează reglementări secundare obligatorii, în special pentru stabilirea tarifelor. Ea emite, de asemenea, permise și autorizații și controlează calitatea serviciilor de apă. Autoritatea funcționează sub umbrela *Ministerului Dezvoltării Regionale și Administrației Publice*.
- ▶ *Ministerul Sănătății*, care răspunde de monitorizarea calității apei potabile.

FIGURA 3: ORGANIZAREA SECTORULUI SERVICIILOR DE APĂ

SURSA: AUTORII.

Capacitate și instruire. În ciuda unor eforturi importante, construirea capacităților personalului și instruirea necesită îmbunătățiri ulterioare. Asociația Română a Apei (ARA) oferă asistență tehnică și schimb de informații (atelieri, conferințe, jurnal) părților interesate din sectorul apelor. Aceasta a înființat recent un Centru de Formare în domeniul Apelor (CFPPDA) care organizează cursuri de formare și seminarii concepute pentru nevoile specifice ale lucrătorilor din domeniul apelor și care oferă informații și documentație privind sectorul hidrologic. În plus, grupurile internaționale (Veolia), care sunt implicate în sectorul apelor din România, joacă un rol important în dezvoltarea formării personalului la toate nivelurile de conducere, pe baza unor principii legate de resursele umane, bine stabilite. În companiile de utilități regionale, exploatate sub supravegherea autorităților locale, personalul de conducere aferent serviciilor de apă este numit de politicienii aleși la nivel local. Personalul este înlocuit deseori, în funcție de ciclurile politice și, astfel, fluctuația personalului de conducere este relativ mare. În consecință, instruirea și capacitatea personalului din sectorul apelor pot fi îmbunătățite.

Reglementarea aspectelor economice. Reglementarea aspectelor economice din sectorul apelor este supravegheată de autoritatea națională de reglementare. Autoritatea Națională de Reglementare pentru Serviciile Comunitare de Utilități Publice (ANRSC) este factorul de reglementare național oficial pentru apă și canalizare, energie, termoficare, iluminat public și transportul public local. Ea răspunde de stabilirea tarifelor și de analiza sectorului apelor, dar și de soluționarea plângerilor venite din partea clienților. De exemplu, în 2012, ANRSC a primit 189 de plângeri legate de apă (ANRSC 2012). Tarifele sunt analizate în funcție de cererea de utilități, pe baza unei metodologii axate pe plafonul veniturilor. Există trei etape în procedura de analiză a prețurilor. Mai întâi, operatorul întocmește documentația pentru susținerea propunerii sale de preț, în conformitate cu cerințele oficiale. Apoi, ANRSC verifică conformitatea procedurii și metoda de calcul pentru a stabili noul tarif propus. În al treilea rând, imediat ce operatorul obține aprobarea ANRSC, noul preț al apei trebuie aprobat formal de autoritățile locale. În 2013, ANRSC a răspuns de monitorizarea și controlul a 2.558 operatori care prestează 2.918 de servicii publice.

Reforme în derulare sau planificate. Regionalizarea operatorilor de apă este în desfășurare, cu obiectivul de a obține economii de scară și a îmbunătăți eficiența. Regionalizarea serviciilor de apă a fost concepută și planificată să prevină fragmentarea excesivă a sectorului și să conducă la economii de scară. Din perspectivă instituțională, regionalizarea s-a făcut prin reorganizarea serviciilor publice existente deținute de municipii. Acest proces a constat în concentrarea exploatării serviciilor prestate către un grup de municipii dintr-o zonă geografică stabilită ținând cont de bazinul hidrografic și/sau granița administrativă (municipiu, județ). Obiectivul era crearea a aproximativ 50 de operatori mari prin fuzionarea companiilor de utilități locale existente în Societăți Regionale de Exploatare (SRE). Până astăzi, au fost create 42 SRE prin strategia de regionalizare, care a făcut parte din Programul Operațional Sectorial 2007–2013.

ACCESUL LA SERVICII

Indicator	An	Sursă	Valoare	Medie UE SM	Media Dunării	Valoare optimă pt. Dunăre
Alimentare cu apă						
Alimentare cu apă curentă - medie [%]	2012	Elab. de autori	71	91	83	100
Alimentare cu apă curentă – cei mai săraci 40% [%]	2012	Elab. de autori	54	85	76	100
Alimentare cu apă curentă – sub 2,50\$/zi [PPP] [%]	2012	Elab. de autori	32	77	61	100
Inclusiv din rețeaua publică de alimentare – medie [%]	2013	INS 2014b	62	83	74	99
Canalizare						
Toaletă cu apă - medie [%]	2012	Elab. de autori	61	83	79	99
Toaletă cu apă – cei mai săraci 40% [%]	2012	Elab. de autori	42	74	70	98
Toaletă cu apă – sub 2,50\$/zi [PPP] [%]	2012	Elab. de autori	20	63	54	100
Inclusiv cu sistem de canalizare – medie [%]	2013	INS 2014a	47	67	66	94
Tratarea apelor uzate						
Racordați la stația de tratare a apelor reziduale [%]	2013	INS 2015c	41	62	45	95

Acoperirea serviciului. Doar aproximativ două treimi din populație au acces la alimentarea cu apă curentă și toalete cu apă. Șaptezeci și unu la sută din populație are acces la apă curentă în România (Figura 4) și 61% la toalete cu apă, cu mult sub mediile regionale. Aceste niveluri scăzute pot fi explicate în mare prin populația rurală semnificativă în România, întrucât accesul la apă curentă variază între 91% în zonele urbane și 29% în zonele rurale. Aproximativ 47% din populație este racordată la sistemele de canalizare și 41% la unitățile de tratare a apelor uzate. Aceste cifre au crescut constant de când România a devenit Stat Membru al UE.

Strategia națională de incluziune a romilor

Agenția Națională pentru Romi coordonează, împreună cu alte ministere de resort, implementarea programelor care au ca scop îmbunătățirea condițiilor de viață ale romilor. Aceste programe sunt reflectate în „Decada de Incluziune a Romilor” și în noua Strategie Națională de Incluziune a Romilor (NRIS) 2013–2020.

Accesul echitabil la servicii. Situația celei mai sărace părți a populației și a minorității rome este foarte critică. Doar 32% din cea mai săracă parte a populației (cei care trăiesc cu mai puțin de 2,50\$ pe zi) are acces la apă curentă și 20% la toalete cu apă. Conform unui studiu al PD-ONU (PD-ONU/Banca Mondială/CE 2011), 72% din populația romă nu are acces la o sursă de apă îmbunătățită, iar 83% nu are acces la canalizare îmbunătățită. Trecând în revistă această situație într-un raport din 2013, Ministerul Muncii, protecției Sociale, familiei și Persoanelor Vârșnice din România a identificat programe rentabile pentru promovarea integrării romilor, oferind diagnostice în zonele cheie ale sărăciei și rețelelor de asigurări sociale, forței de muncă, educației, îmbunătățirii locuințelor și habitatului și sănătății. Acest raport combină dovezile cantitative cu cele calitative și conturează un set de măsuri de politică pentru îmbunătățirea situației romilor. Scopul acestui studiu era informarea factorilor de decizie și recomandarea de opțiuni pentru soluțiile la aceste probleme (Banca Mondială 2014).

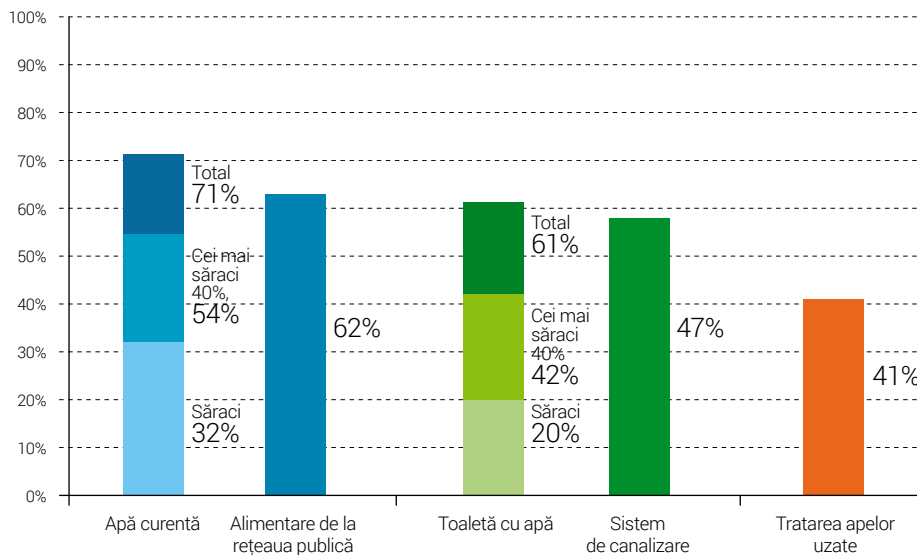

FIGURA 4: ACCESUL LA APĂ ȘI CANALIZARE: POPULAȚIE TOTALĂ, PARTEA CEA MAI SĂRACĂ DE 40% DIN POPULAȚIE ȘI POPULAȚIA SĂRACĂ

SURSA: AUTORII, MOP 2015B ȘI SURS 2015.

Infrastructura serviciului. Infrastructura de apă și apă uzată trebuie modernizată, reconstruită și dezvoltată. Rețelele de distribuție sunt într-o stare deplorabilă, lucru ce conduce la modificări organoleptice ale calității apei distribuite. Totuși, rețeaua de alimentare cu apă se extinde continuu în zonele rurale; aceasta a fost extinsă cu 25% între 2000 și 2005. Dintre stațiile de tratare a apei și instalațiile de depozitare (atât municipale cât și industriale), 40% funcționau adecvat, iar 60% nu funcționau adecvat. Stațiile de tratare a apelor uzate se află în această stare necorespunzătoare datorită infrastructurii învechite (conducte de ape uzate vechi), modificărilor capacității de tratare care nu respectă parametrii de proiectare inițiali, capacității reduse a personalului de conducere și situației financiare slabe a operatorilor de servicii locale. În plus, sectorul apei folosește cantități uriașe de energie – uneori până la 40% din costurile operaționale – asemeni altor țări din regiune.

Valoare	Valoare		An	Sursă
	Apă	Apă uzată		
Număr de stații de tratare	1,398	340	2012	MMediu 2012 & Eurostat 2014
Lungimea rețelei [km]	71,500	26,500	2013	INS 2014a
Racorduri în medie pe km de rețea	—	—	—	—

PERFORMANȚA SERVICIILOR

Calitatea serviciilor

Indicator	An	Sursă	Valoare	Medie UE SM	Media Dunării	Valoare optimă pt. Dunăre
Consum de apă rezidențial [litri/locuitor/zi]	2013	INS 2015b	136	113	122	n.a.
Continuitatea alimentării cu apă [ore/zi]	–	–	–	24	20	24
Calitatea apei potabile [% din probe care sunt conforme în totalitate]	2010	MS 2010	93	96	93	99.9
Calitatea tratării apelor uzate [% din probe care sunt conforme BOD5 în totalitate]	2013	Eurostat 2014	53	79	79	100
Blocaje în sistemul de canalizare [număr/km/an]	–	–	–	3.0	5.0	0.2
Satisfacția clientului [% din populație satisfăcută de servicii]	2013	Gallup 2013	70	78	63	95

Calitatea serviciului. În general, calitatea serviciului este bună, dar poate fi îmbunătățită. Consumul mediu de apă pe cap de locuitor este 136 litri, cifră care concordă cu consumul mediu din regiunea Dunării. Între 2006 și 2012, consumul mediu a crescut cu 12,6%, în timp ce volumul global de apă extrasă s-a redus cu 30%, în special datorită scăderii utilizării apei în industrie. Calitatea apei distribuite este bună, în general, dar apa potabilă nu îndeplinește uneori standardele chimice, datorită clorului și fierului (7%), și cerințele microbiologice, datorită bacteriilor coliforme (1,5%). Per total, continuitatea serviciului este bună, deși unele companii de apă pot fi afectate de alimentare intermitentă cu apă, datorită unui nivel insuficient de regularizare a debitului pe cursurile de apă sau poluării semnificative a unor râuri interioare.

Satisfacția clienților. Satisfacția clienților raportată la serviciul prestat în orașul lor este scăzută, adică 70% (Gallup 2013). Acest procent este puțin mai mic decât în majoritatea țărilor din regiune.

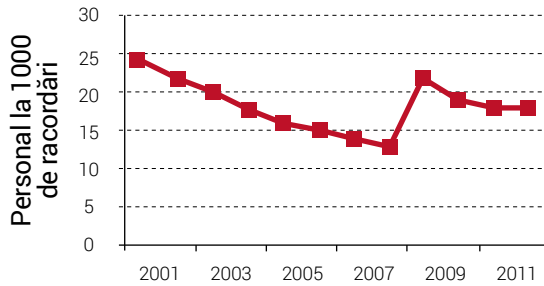
Eficiența serviciilor

Indicator	An	Sursă	Valoare	Medie UE SM	Media Dunării	Valoare optimă pt. Dunăre
Apă neutilizabilă [%]	2012	ANRSC 2015 & ARA 2015	45	34	35	16
Apă neutilizabilă [m ³ /km/zi]	2013	INS 2014b	26	14	35	5
Productivitatea personalului [apă și apă uzată] [număr de angajați/1.000 racordări]	2012	ANRSC 2015 & ARA 2015	18	8.7	9.6	2.0
Productivitatea personalului [apă și apă uzată] [număr de angajați/1.000 de locuitori deserviți]	–	–	–	1.0	1.7	0.4
Rata de colectare a facturilor [venituri în numerar/venituri facturate] [%]	2010	IBNet 2015	112	102	98	116
Nivel de contorizare [racordări contorizate/racordări] [%]	2012	INS 2015b	89	96	84	100
Indice de performanță pentru companiile de apă [WUPI]	n.a.	Elab. de autori	68	80	69	94

Eficiența generală. Sunt necesare eforturi suplimentare în ce privește eficiența. Creșterea eficienței și performanța companiilor de apă sunt printre obiectivele alocate SRE, care prestează servicii de apă și canalizare, prin Programul Operațional Sectorial 2007-2013. Totuși, personalul prea numeros rămâne o problemă importantă pentru majoritatea companiilor de apă, unde productivitatea medie a personalului este 18, în comparație cu cele mai bune practici

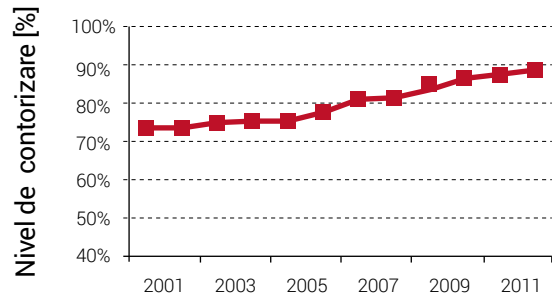
internaționale, cu o productivitate între 1 și 2 (Figura 5). Cu un procent de 45%, rata apei neutilizabile este mare, în comparație cu cele mai bune practici, dar este conformă cu media din regiunea Dunării. Pe de altă parte, rata medie de colectare a facturilor este de 112%, lucru care arată o bună capacitate de a recupera atât facturile depășite, cât și pe cele curente. Astfel, companiile de utilități demonstrează capacitatea de a genera venituri. În plus, nivelul de contorizare a crescut constant, acesta atingând procentul de 89% în 2012.

FIGURA 5: EVOLUȚIA PRODUCTIVITĂȚII PERSONALULUI

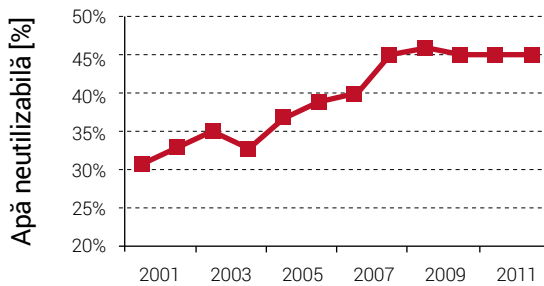
SURSE: ANRSC 2015 & ARA 2015.

FIGURA 6: EVOLUȚIA CONTORIZĂRII

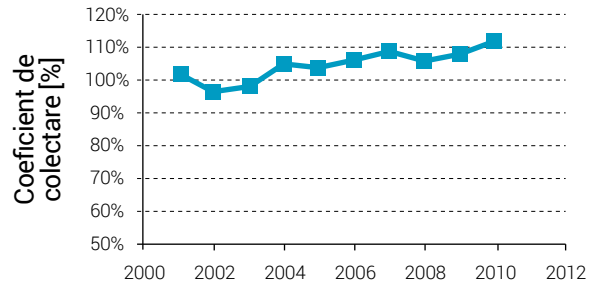
SURSĂ: INS 2015B.

FIGURA 7: EVOLUȚIA APEI NEUTILIZABILE

SURSE: ANRSC 2015 & ARA 2015.

FIGURA 8: EVOLUȚIA RATEI DE COLECTARE

SURSĂ: INS 2015B.

Tendințe recente. Nu s-au înregistrat creșteri ale eficienței. În ultimii 10 ani, nivelul apei neutilizabile a atins 45% (Figura 7). Motivele care stau la baza acestui fenomen sunt faptul că îmbunătățirea contorizării (Figura 6) a condus la o măsurare mai precisă a pierderilor și a racordărilor neînregistrate, că există o întreținere insuficientă a rețelei de apă și investiții insuficiente în sistem, iar din 2008, acuratețea colectării datelor s-a îmbunătățit prin stabilirea unui proces de validare (Figura 8). Datorită procesului de regionalizare, lungimea rețelei de apă per serviciu a crescut, în timp ce numărul angajaților a rămas stabil. Ca urmare, productivitatea personalului a crescut. Totuși, în 2008, acuratețea colectării datelor s-a îmbunătățit, lucru ce a condus la o reducere a productivității personalului.

FINANȚAREA SERVICIILOR

Finanțarea sectorului

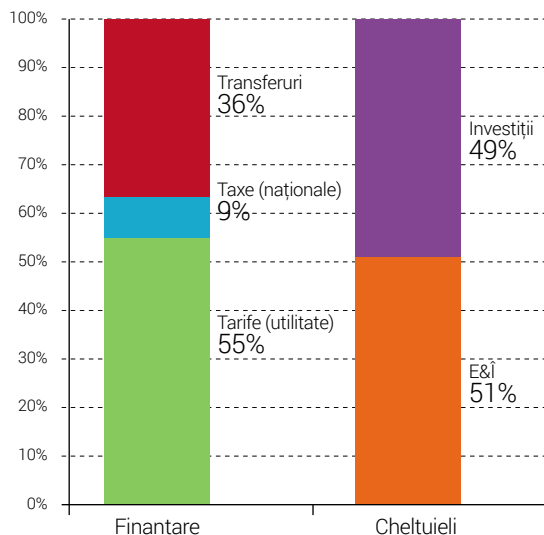
Indicator	An	Sursă	Valoare	Medie UE SM	Media Dunării	Valoare optimă pt. Dunăre
Surse de finanțare						
Finanțarea generală a sectorului [€/locuitor/an]		Elab. de autori	87	101	62	n.a.
Finanțarea generală a sectorului [pondere din PIB] [%]		Elab. de autori	0.64	0.55	0.45	n.a.
Procent din costurile de servicii finanțate din tarife		Elab. de autori	55	65	67	n.a.
Procent din costurile de servicii finanțate din taxe		Elab. de autori	9	10	13	n.a.
Procent din costurile de servicii finanțate din transferuri		Elab. de autori	36	25	20	n.a.
Cheltuieli legate de servicii						
Investiții medii anuale [pondere din finanțarea generală a sectorului] [%]		Elab. de autori	49	42	38	n.a.
Investiții medii anuale [€/locuitor/an]		Elab. de autori	43	42	23	n.a.
Investiții estimate necesare pentru atingerea obiectivelor [€/locuitor/an]	2007-2013	GHK 2006	62	65	43	n.a.
Din care, ponderea gestionării apelor uzate [%]		Elab. de autori	56	64	61	n.a.

Finanțarea generală a sectorului. Tarifele acoperă costurile de exploatare și întreținere. Mai mult, tarifele reprezintă mai mult de jumătate din sursele de finanțare ale sectorului. Companiile de apă și canalizare se bazează în mare pe transferuri pentru a-și finanța investițiile, care reprezintă 49% din costurile generale ale sectorului (Figura 9). Sursele principale de finanțare ale companiilor de apă și canalizare sunt descrise în Figura 10, folosind metodologia CEDO a celor trei T (tarife, transferuri și taxe).

Nevoi de investiții. Efortul anual de investiție pe cap de locuitor ar trebui să crească cu 38% în următorii 13 ani. Pentru a respecta toate cerințele acquis-ului comunitar privind sectorul apei și apei uzate (Directiva privind tratarea apelor uzate urbane, Directiva privind apa potabilă și Directiva Cadru pentru apă), România ar trebui să investească aproximativ 15 miliarde euro până în 2027 sau 62 euro pe cap de locuitor pe an.

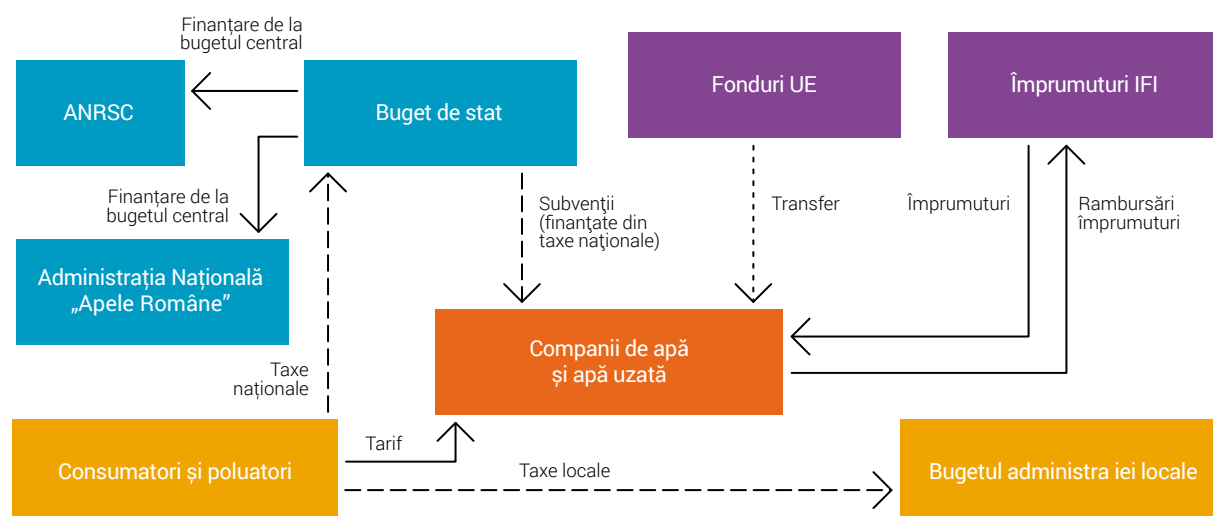
Investițiile. Investiția anuală pe cap de locuitor este mare, adică 43 euro. România și-a stabilit ținte de investiții ambițioase pentru sectorul apei și apei uzate prin programul său Operațional Sectorial pentru Mediu pentru perioada 2007–2013. Pentru a respecta cerințele de aderare la UE și cele din Directiva nr. 91/271/CE privind tratarea apelor uzate urbane, până la sfârșitul anului 2018, România trebuie să investească aproximativ 9,5 miliarde euro–5,7 miliarde euro pentru tratarea apelor uzate și 3,8 miliarde euro pentru sistemele de canalizare. Mai este necesară suma de 3,8 miliarde euro pentru investiții în rețeaua de apă și stații. Începând din 2013, s-au investit 5,5 miliarde euro pentru îmbunătățirea și dezvoltarea infrastructurii de apă și apă uzată, ceea ce reprezintă 2,8% din PIB-ul anual și 43 euro pe cap de locuitor pe an. Doar 58% din investițiile planificate finanțate prin fonduri nerambursabile UE au fost implementate efectiv în teren.

FIGURA 9: FINANȚAREA GENERALĂ A SECTORULUI UTILITĂȚILOR ÎN 2011

SURSA: AUTORII

FIGURA 10: SURSE PRINCIPALE DE FINANȚARE A SERVICIILOR DE APĂ ȘI APĂ UZATĂ

SURSA: AUTORII

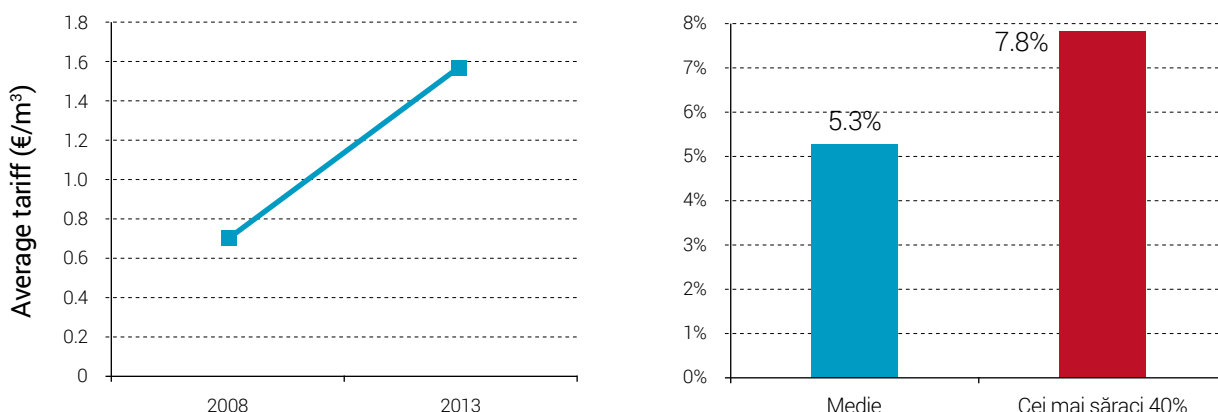
Recuperarea costurilor și accesibilitate

Indicator	An	Sursă	Valoare	Medie UE SM	Media Dunării	Valoare optimă pt. Dunăre
Recuperarea costurilor						
Tarif mediu rezidențial [incl. apă și apă uzată] [€/m ³]	2013	Elab. de autori	1.60	2.18	1.32	n.a.
Cost unitar pentru exploatare și întreținere [€/m ³]		Elab. de autori	1.45	1.77	1.20	n.a.
Acoperirea costului de exploatare [venituri facturate/cheltuieli operaționale]	2010	IBNet 2015	1.08	1.10	0.96	1.49
Accesibilitate						
Ponderea cheltuielilor AAS potențiale din veniturile medii [%]	2012	Elab. de autori	5.3	3.1	2.6	n.a.
Ponderea cheltuielilor AAS potențiale din veniturile celor mai săraci 40% [%]	2012	Elab. de autori	7.8	4.7	3.8	n.a.
Ponderea gospodăriilor cu cheltuieli AAS potențiale peste 5% din veniturile medii [%]	2012	Elab. de autori	44.1	24.7	14.1	n.a.

Recuperarea costurilor. Veniturile companiilor de apă și canalizare acoperă doar costurile de exploatare și de întreținere ale acestora. Coeficientul de exploatare mediu al companiilor de apă din România este de 1,08, care a rămas stabil din 2009. Tarifele nu generează destule venituri pentru a acoperi cheltuielile de capital. Mai mult de 70% din cheltuielile de capital sunt finanțate din fonduri UE și din împrumuturi luate de la instituții financiare internaționale. Finanțarea investițiilor este completată de fondurile bugetului național, pe baza principiului primul venit, primul servit.

Tarife. Tarifele la apă și canalizare au crescut dramatic în ultimul deceniu. Între 2008 și 2013, tarifele medii la apă și canalizare au crescut de la 0,71 euro la 1,60 euro pe m³, înregistrând o creștere de 124% (Figura 11), în timp ce inflația medie anuală a fost de 5,4%. Se estimează că tarifele vor continua să crească datorită creșterii investițiilor și costurilor de exploatare necesare îndeplinirii cerințelor acquis-ului comunitar în materie de mediu.

FIGURA 11: EVOLUȚIA TARIFULUI MEDIU PENTRU UN EȘANTION DE OPERATORI ȘI PONDEREA CHELTUIELILOR POTENȚIALE CU APA DIN VENITURI

SURSA: AUTORII

Accesibilitate. Accesibilitatea tarifelor la apă reprezintă deja o problemă pentru majoritatea populației în România. Costul potențial al apei și canalizării reprezintă până la 5,3% din veniturile medii ale gospodăriilor racordate la un serviciu public de apă și apă uzată. Acest procent variază între 8,3% pentru gospodăriile din mediul rural și 6,4% pentru cele din mediul urban. Costul potențial pentru cele mai sărace gospodării racordate la un serviciu public de apă și canalizare reprezintă aproape de 14% din venitul mediu al gospodăriei.

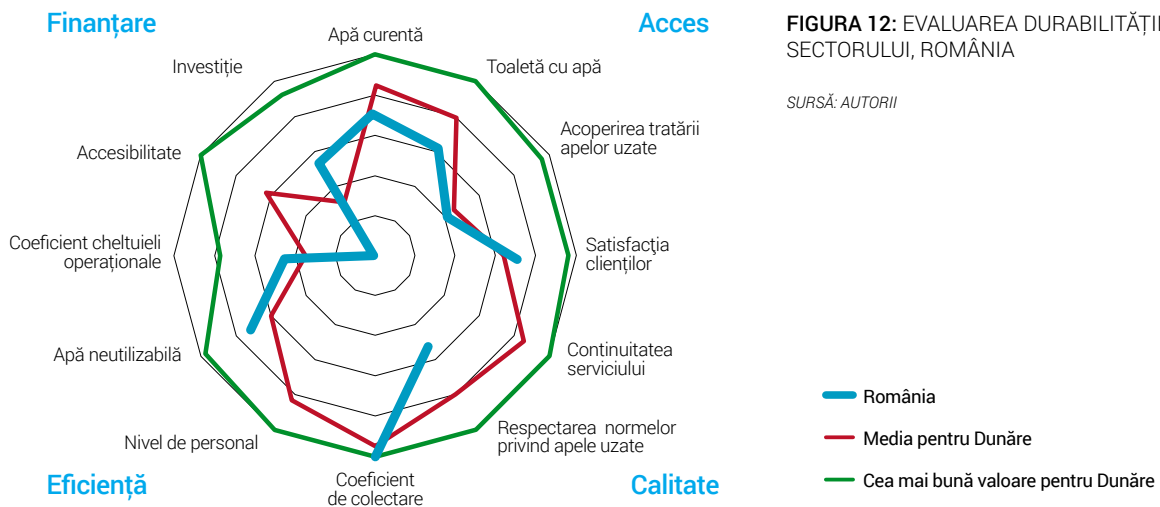
Programul de evaluare comparativă și de îmbunătățire a performanțelor financiare și operaționale

Obiectivul general al proiectului este sprijinirea Societăților Regionale de Exploatare nou înființate din România în tranziția acestora, printr-o evaluare comparativă îmbunătățită și susținerea performanțelor. Pentru a realiza acest lucru, programul va dezvolta o metodologie de evaluare comparativă adecvată, conform cu inițiativa Cooperarea Europeană privind Evaluarea comparativă. Aceasta se va axa pe stabilirea unei discipline de raportare, care să țină cont de calitatea datelor și va oferi sprijin pentru îmbunătățirea capacității instituționale în vederea monitorizării performanței sectorului apei și utilizării evaluării comparative ca și instrument de management.

DURABILITATEA SECTORULUI APEI ȘI PRINCIPALELE PROVOCĂRI

Pentru a evalua și reflecta durabilitatea serviciilor din regiune, s-a realizat o evaluare a durabilității generale a sectorului ținând cont de patru aspecte: accesul la servicii, calitatea serviciilor, eficiența serviciilor și finanțarea serviciilor. Fiecare dintre aceste aspecte este măsurat pe baza a trei indicatori simpli și obiectivi. Pentru fiecare indicator, se stabilesc valorile record prin analizarea celor mai buni actori din regiune. Țările care se apropie cel mai mult de respectivii actori sunt considerate a avea un sector mai matur. O descriere mai detaliată a metodologiei de evaluare a durabilității sectorului este inclusă în Anexa la Raportul Regional privind Situația Sectorului din cadrul Programului Apa Dunării.

Rezultatele acestei evaluări a sectorului apei din România sunt prezentate în Figura 12, care prezintă totodată practicile medii și cele mai bune din regiunea Dunării. Punctajul durabilității sectorului românesc este 56, cifră care se află sub durabilitatea medie a Dunării de 64 și care este printre cele mai mici punctaje din regiune. Acest lucru se datorează în parte faptului că un mare procent din populația României trăiește în zone rurale, unde doar 29% dintre locuitori sunt racordați la apă curentă și 10% au acces la toalete cu apă (CEE-ONU/OMS 2010). Pe lângă aceasta, principalele deficiențe identificate cu privire la sectorul apei din România prin evaluarea durabilității sectorului sunt accesibilitatea, conformitatea apei uzate și coeficientul cheltuielilor de exploatare. Totuși, România se descurcă bine în ceea ce privește rata de colectare și satisfacția clienților (Figura 12).

Principalele provocări ale sectorului sunt:

- **Îmbunătățirea accesului la serviciile de apă și canalizare în zonele rurale.** Întrucât o mică parte din populația rurală are acces la apă curentă (29%) și toalete cu apă (10%) (CEE-ONU/OMS 2010), îmbunătățirea accesului la apă și canalizare în zonele rurale reprezintă o provocare majoră pentru România. Finalizarea regionalizării serviciilor de apă, declarată în Programul Operațional Sectorial, care era planificată să prevină fragmentarea excesivă a sectorului și să conducă la economii de scară, urmează să fie realizată. Acest proces a condus la crearea a 42 de Societăți Regionale de Exploatare (SRE) care exploatează utilitățile de apă în numele Asociațiilor de Dezvoltare Intercomunale (ADI), alcătuite din autoritățile locale. Finalizarea acestui proces de regionalizare ar putea ajuta la îmbunătățirea calității și accesului la infrastructura de apă și ape uzate pentru populația nedeservită, în special în zonele rurale.
- **Consolidarea capacității operatorilor de a asigura implementarea proiectelor de investiții.** Schema pentru consolidarea capacității inclusă în Programul Operațional Sectorial are rolul de a acorda sprijin autorităților locale în implementarea unui program de investiții de capital multianual integrat în vederea îmbunătățirii standardelor aferente serviciilor municipale de apă și apă uzată, prin înființarea unor furnizori de servicii regionali, viabili financiar și autonomi, capabili să planifice și să implementeze investițiile în conformitate cu politicile și practicile UE. În acest scop, investițiile sunt identificate și prioritizate pentru a cuprinde componentele ce reduc costurile și îmbunătățesc eficiența și serviciile de bază. Programe noi de montare a contoarelor, monitorizarea presiunii și a debitului, reducerea apelor necontabilizate, reducerea infiltrațiilor în sistemele de canalizare etc., reprezintă componentele fiecărui proiect de investiție, ca parte a programelor de management al cererii. Aceste scheme de consolidare a capacității reprezintă un element cheie care are scopul de a garanta că investițiile necesare respectării tuturor cerințelor din acquis-ul comunitar, investiții care se ridică la 15 miliarde de euro, sunt implementate efectiv până în 2027.
- **Abordarea problemelor de accesibilitate privind prețurile pentru apă și canalizare.** Accesibilitatea apei este o problemă potențială pentru o mare parte din populația României, cu o pondere medie a cheltuielilor potențiale pentru apă și canalizare mai mare de 5%. Eforturile viitoare de investiții, care vor fi finanțate parțial din fonduri UE și parțial din creșterile tarifelor, ar putea exacerba problema accesibilității în viitor.
- **Îmbunătățirea eficienței serviciilor de apă.** Regionalizarea serviciilor de apă a fost concepută și planificată să prevină fragmentarea excesivă a sectorului și să realizeze economii de scară. Acum, dat fiind că procesul s-a finalizat, furnizorii de apă se pot concentra pe eficiența utilităților prin reducerea apei neutilizabile și a nivelurilor de personal, care sunt considerate ca fiind mari, în comparație cu alte țări din regiune, prin creșterea nivelului de contorizare. De asemenea, există nevoia introducerii unei discipline financiare și operaționale în cadrul metodelor de gestionare a utilităților pentru a spori eficiența serviciilor.

SURSE

- ▶ ANAR. 2012. *Administrația Națională Apele Române*. Accesat în 2015. <http://www.rowater.ro/sites/en/site%20content/home/about%20us.aspx>.
- ▶ ANR. 2015. *Agenția Națională pentru Romi*. Accesat în 2015. <http://www.anr.gov.ro/>.
- ▶ ANRSC. 2012. *Raportul anual al Autorității Naționale de Reglementare pentru Serviciile Comunitare de Utilități Publice*. București: Autoritatea Națională de Reglementare pentru Serviciile Publice din România.
- ▶ —. 2015. *Autoritatea Națională de Reglementare pentru Serviciile Publice din România*. Accesat în 2015. <http://www.anrsc.ro>.
- ▶ ARA. 2015. *Asociația Română a Apei*. Accesat în 2015. <http://www.ara.ro>.
- ▶ Banca Mondială. 2014. *Diagnostic și recomandări pentru susținerea incluziunii romilor în România*. Washington, DC: Banca Mondială.
- ▶ —. 2015. *Indicatori mondiali de dezvoltare*. Accesat în 2015. <http://databank.worldbank.org/data/views/reports/tableview.aspx>.
- ▶ Eurostat. 2014. *Comisia Europeană Direcția Generală Eurostat: Statistici Explicate – Statistici pentru apă*. Accesat în 2015. http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Water_statistics.
- ▶ FAO Aquastat. 2015. *Organizația Națiunilor Unite pentru Alimentație și Agricultură – Bază de date AQUASTAT*. Accesat în 2015. <http://www.fao.org/nr/water/aquastat/data/query/index.html?lang=en>.
- ▶ Gallup. 2013. *Sondaj mondial*. Accesat în 2015. <http://www.gallup.com/services/170945/world-poll.aspx>.
- ▶ GHK. 2006. *Evaluarea strategică a mediului și prevenirea riscurilor prin fondurile structurale și de coeziune pentru perioada 2007-2013 – Raport național de evaluare pentru România*. Brussels: GHK Consulting Ltd.
- ▶ IBNet. 2015. *Rețeaua internațională de evaluare comparată pentru utilitățile de apă și canalizare*. Accesat în 2015. <http://www.ib-net.org>.
- ▶ ICPDR. 2006. *Fapte și cifre despre Dunăre: România*. Viena: Comisia internațională pentru protecția fluviului Dunărea.
- ▶ —. 2015. *Comisia internațională pentru protecția fluviului Dunărea*. Accesat în 2015. <http://www.icpdr.org>.
- ▶ INS. 2013. *Anuar statistic 2013*. București: Institutul Național de Statistică din România.
- ▶ —. 2014a. *Comunicat de presă Nr. 176 din 18 iulie 2014: Utilități publice de interes local în 2013*. București: Institutul Național de Statistică din România.
- ▶ —. 2014b. *Comunicat de presă Nr. 232 din 26 septembrie 2014: Distribuția apei în 2013*. București: Institutul Național de Statistică din România.
- ▶ —. 2015a. *Institutul Național de Statistică din România*. Accesat în 2015. <http://www.insse.ro/cms/en>.
- ▶ —. 2015b. *Institutul Național de Statistică din România: Indicatori de mediu*. Accesat în 2015. http://www.insse.ro/cms/files/IDDT%202012/tema2_en.htm.
- ▶ MMediu. 2012. *Program Operațional Sectorial pentru Mediu 2007-2013*. București: Ministerul Mediului și Pădurilor din România.
- ▶ MS. 2010. *Calitatea apei potabile – Raport sintetic*. București: Ministerul Sănătății din România.
- ▶ UNDP/Banca Mondială/CE. 2011. *Ancheta regională privind romii*. New York: Program de dezvoltare al Națiunilor Unite, Banca Mondială și Comisia Europeană.
- ▶ UNECE/WHO. 2010. *Raport sumar pe baza Protocolului pentru apă și sănătate: Progresul implementării în România*. Geneva: Comisia Economică a Națiunilor Unite pentru Europa și Organizația Mondială a Sănătății.

NOTĂ DE ȚARĂ PENTRU ROMÂNIA

WORLD BANK GROUP
Water

International Association
of Water Supply Companies
in the Danube River
Catchment Area

Programul Apa Dunării sprijinit de Banca Mondială / IAWD susține politicile inteligente, utilitățile puternice și serviciile durabile de apă și apă uzată în regiunea Dunării, prin parteneriat cu părțile interesate regionale, naționale și locale, promovând un dialog de politici informat în jurul provocărilor sectorului și al consolidării capacității tehnice și manageriale a companiilor și instituțiilor din sector.

**DANUBE
WATER
PROGRAM**

Smart policies, strong utilities, sustainable services

www.danube-water-program.org | www.danubis.org | SoS.danubis.org
office@danube-water-program.org